

ECONOMISCHE, SOCIALE EN TERRITORIALE COHESIE

Om een harmonieuze ontwikkeling over de hele linie in de EU te bevorderen, versterkt de Unie haar economische, sociale en territoriale cohesie. De EU richt zich met name op het verminderen van de ongelijkheden in de ontwikkelingsniveaus van verschillende regio's. Er wordt bijzondere aandacht besteed aan plattelandsgebieden, gebieden in industriële transitie en regio's die te kampen hebben met ernstige en permanente natuurlijke of demografische belemmeringen, zoals de meest noordelijke regio's met hun zeer geringe bevolkingsdichtheid, alsmede eiland-, grens- en berggebieden.

RECHTSGROND

De artikelen 174 t/m 178 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU).

ACHTERGROND

Het cohesiebeleid is het belangrijkste investeringsbeleid van de Europese Unie. Het levert voordelen op voor alle regio's en steden in de EU, en ondersteunt economische groei, het scheppen van werkgelegenheid, het concurrentievermogen van ondernemingen, duurzame ontwikkeling en milieubescherming.

Van meet af aan is er binnen de Europese Gemeenschap (nu de Europese Unie) sprake geweest van grote territoriale en demografische ongelijkheden, die een belemmering kunnen vormen voor de integratie en ontwikkeling in Europa. Bij het Verdrag van Rome (1957) werden solidariteitsmechanismen ingesteld in de vorm van twee fondsen: het Europees Sociaal Fonds (ESF) en het Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de Landbouw (EOGFL, afdeling Oriëntatie). In 1975 werd met de oprichting van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) het regionale aspect geïntroduceerd. Ook werd in 1994 het Cohesiefonds opgericht.

Met de Europese Akte van 1986 kwamen de economische en sociale cohesie onder de bevoegdheden van de Europese Gemeenschap te vallen. In 2008 werd er met het Verdrag van Lissabon een derde dimensie binnen de EU-cohesie geïntroduceerd: territoriale cohesie. Deze drie aspecten van cohesie worden ondersteund via het cohesiebeleid en de structuurfondsen.

DOELSTELLINGEN

Versterking van haar economische, sociale en territoriale cohesie is een van de belangrijkste doelstellingen van de EU. Een aanzienlijk deel van haar activiteiten en begroting is gericht op het verminderen van de ongelijkheden tussen de regio's, waarbij het met name gaat om plattelandsgebieden, gebieden in industriële transitie en regio's die te kampen hebben met ernstige en permanente natuurlijke of demografische belemmeringen.

De EU steunt de verwezenlijking van deze doelstellingen middels de inzet van de Europese structuur- en investeringsfondsen (ESF, EFRO, Cohesiefonds, Europees Fonds voor maritieme zaken en visserij (EFMZV)) en het Fonds voor een rechtvaardige transitie (JTF).

Het Europees Sociaal Fonds, sinds 2021 het Europees Sociaal Fonds Plus (EFS+) genoemd, is het belangrijkste instrument van de Unie ter ondersteuning van maatregelen die gericht zijn op voorkoming en bestrijding van werkloosheid, ontwikkeling van menselijk potentieel en bevordering van sociale integratie op de arbeidsmarkt. Het financiert initiatieven ter bevordering van een hoog niveau van werkgelegenheid, gelijke kansen voor mannen en vrouwen, duurzame ontwikkeling en economische en sociale cohesie.

Het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling helpt de belangrijkste regionale onevenwichtigheden binnen de EU te verhelpen. Het ondersteunt regio's met een ontwikkelingsachterstand en industriegebieden met afnemende economische activiteit die moeten omschakelen.

Het Cohesiefonds verstrekt financiële bijdragen aan milieuprojecten en aan trans-Europese netwerken op het gebied van de vervoersinfrastructuur. Dit fonds is voorbehouden voor lidstaten waarvan het bruto nationaal inkomen per inwoner onder de 90 % van het EU-gemiddelde ligt.

Het Fonds voor een rechtvaardige transitie is een belangrijk instrument om de door de transitie naar klimaatneutraliteit hardst getroffen gebieden te ondersteunen en om een toename van de regionale verschillen te voorkomen. Om zijn doelstelling te verwezenlijken, ondersteunt het Fonds voor een rechtvaardige transitie investeringen op gebieden als digitale connectiviteit, schone-energie technologieën, emissiereductie, sanering van industrieterreinen, omscholing van werknemers en technische bijstand.

Voor een efficiënt gebruik van de structuurfondsen moeten volgende beginselen nageleefd worden:

- toewijzing van de middelen per doelstelling en per regio;
- partnerschap tussen de Commissie, de lidstaten en de regionale overheden voor de planning, de tenuitvoerlegging en het toezicht op de besteding;
- programmering van de steun;
- additionaliteit van nationale en EU-bijdragen.

De toewijzing van financiële middelen van de Unie voor het cohesiebeleid heeft twee hoofddoelstellingen:

- investeren in groei en banen — om de arbeidsmarkt en de regionale economieën te versterken;
- Europese territoriale samenwerking — om de cohesie binnen de EU te bevorderen door middel van samenwerking op grensoverschrijdend, transnationaal en interregionaal niveau.

EU-COHESIEBELEID IN DE PERIODE 2021-2027

In de periode 2021-2027 is de EU-financiering afkomstig uit twee bronnen: het “klassieke” meerjarig financieel kader (MFK), waarin de jaarlijkse uitgavenlimieten van de EU zijn vastgelegd, en het herstelplan NextGenerationEU (NGEU), een buitengewoon herstelinitiatief dat de lidstaten moet helpen bij hun herstel van de COVID-19-pandemie. Het cohesiebeleid zal zowel via het MFK als, in bepaalde gevallen, via NGEU worden gefinancierd.

De middelen voor de doelstelling “investeren in werkgelegenheid en groei” van het cohesiebeleid bedragen in totaal 322,3 miljard EUR (in prijzen van 2018, d.w.z. volgens de waarde van de munt in 2018) en worden als volgt toegewezen:

- a. 202,3 miljard EUR voor minder ontwikkelde regio's;
- b. 47,8 miljard EUR voor overgangsregio's;
- c. 27,2 miljard EUR voor meer ontwikkelde regio's;
- d. 42,6 miljard EUR voor lidstaten die worden ondersteund door het Cohesiefonds (waarvan 10 miljard EUR naar de Connecting Europe Facility gaat);
- e. 1 928 miljoen EUR als aanvullende financiering voor de ultraperifere gebieden;
- f. 500 miljoen EUR voor interregionale innovatie-investeringen.

Voor de doelstelling “Europese territoriale samenwerking” (Interreg) zal in totaal 8 050 miljoen EUR uit het EFRO toegewezen en als volgt verdeeld worden:

- a. 5 812 miljoen EUR voor samenwerking over zee- en landgrenzen heen;
- b. 1 466 miljoen EUR voor transnationale samenwerking;
- c. 490 miljoen EUR voor interregionale samenwerking;
- d. 281 miljoen EUR voor samenwerking tussen ultraperifere gebieden.

Het nieuwe Fonds voor een rechtvaardige transitie is goed voor een begroting van 17,5 miljard EUR en is bedoeld om de regio's die het zwaarst getroffen zijn door de transitie naar klimaatneutraliteit te ondersteunen en een toename van regionale ongelijkheden te voorkomen. 7,5 miljard EUR zal afkomstig zijn van het geldmarktfonds en nog eens 10 miljard EUR van het NGEU.

In december 2020 werd nog een ander nieuw instrument, ReactEU, goedgekeurd. Dit is een extra steunmaatregel voor de cohesieprogramma's 2014-2020 en komt bovenop de cohesietoewijzingen voor 2021-2027. ReactEU zal de belangrijkste sectoren ondersteunen om zich naar behoren te herstellen na de COVID-19-crisis. Het budget (voor de periode tot 2023) bedraagt 47,5 miljard EUR.

In de periode 2021-2027 heeft het cohesiebeleid vijf beleidsdoelstellingen voor het EFRO, het ESF+, het Cohesiefonds en het EFMZV:

- een slimmer Europa — innovatieve en slimme economische transformatie;
- een groener, koolstofarm Europa;
- een meer verbonden Europa — mobiliteit en regionale ICT-connectiviteit;
- een sociaal Europa — door de uitvoering van de Europese pijler van sociale rechten;
- een Europa dat dichter bij de burger staat — de duurzame en geïntegreerde ontwikkeling van stads-, plattelands- en kustgebieden bevorderen via lokale initiatieven.

De verordening gemeenschappelijke bepalingen bevat de regels die moeten worden gevolgd om deze middelen te gebruiken. In oktober 2022 is de verordening [gewijzigd](#) om het gebruik van de middelen van het cohesiebeleid door de lidstaten en de regio's te vergemakkelijken en de flexibiliteit ervan te vergroten ter ondersteuning van de in het kader van de programma's van 2014-2020 en 2021-2027 ingevoerde maatregelen om de migratie-uitdagingen als gevolg van de Russische militaire agressie het hoofd te bieden.

DE ROL VAN HET EUROPEES PARLEMENT

Het Parlement draagt zeer actief bij aan het versterken van de economische, sociale en territoriale cohesie. De wetgeving met betrekking tot het cohesiebeleid en de structuurfondsen komt volgens de gewone wetgevingsprocedure tot stand, waarbij het Parlement evenveel zeggenschap heeft als de Raad.

Het Parlement was actief betrokken bij de onderhandelingen over de hervorming van het cohesiebeleid voor de periode 2021-2027. Bij deze hervorming worden de prioriteiten en instrumenten vastgesteld voor het toekomstig optreden van de EU ter versterking van de economische, sociale en territoriale cohesie. Het Parlement heeft zich vol overtuiging geschaard achter de voorstellen voor een breed opgezet en doeltreffend cohesiebeleid, waarvoor tevens voldoende financiering nodig is.

Het Parlement heeft zich ook uitgesproken over het gebruik van het cohesiebeleid om de klimaatverandering te bestrijden, bijvoorbeeld in zijn [resolutie van 25 maart 2021 over het cohesiebeleid en regionale milieustrategieën in het kader van de strijd tegen de klimaatverandering](#). Het Parlement drong aan op meer groene en blauwe investeringen in het kader van het cohesiebeleid en meer synergieën tussen de verschillende financieringsbronnen op EU-, nationaal en regionaal niveau. Bovendien heeft het Parlement op 9 mei 2023 een resolutie aangenomen [over de rol van het cohesiebeleid bij de aanpak van multidimensionale milieu-uitdagingen](#)

[in het Middellandse Zeegebied](#). Het stelt voor om cohesiefondsen te gebruiken om te investeren in technologieën en infrastructuur die specifiek zijn ontworpen om materialen uit restafval terug te winnen teneinde een circulaire economie te bevorderen en de toenemende vervuiling door plastic en huishoudelijk afval te beperken en beter te beheren.

Meer informatie over dit onderwerp vindt u op de website van de [Commissie regionale ontwikkeling](#).

Kelly Schwarz
10/2023

